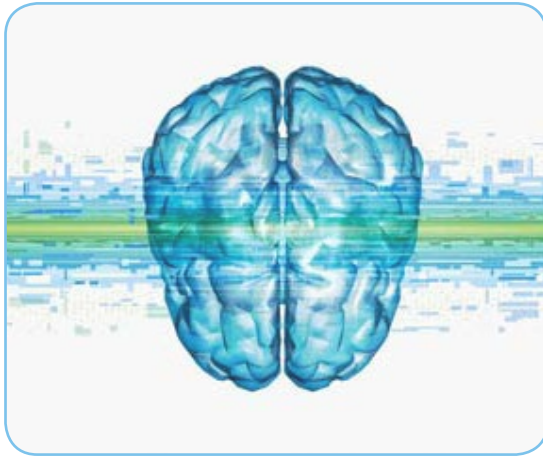

مؤسسه توانبخشی و لیعصر (عج)

چگونه نظریه ذهن در کودکان رشد پیدا می کند؟

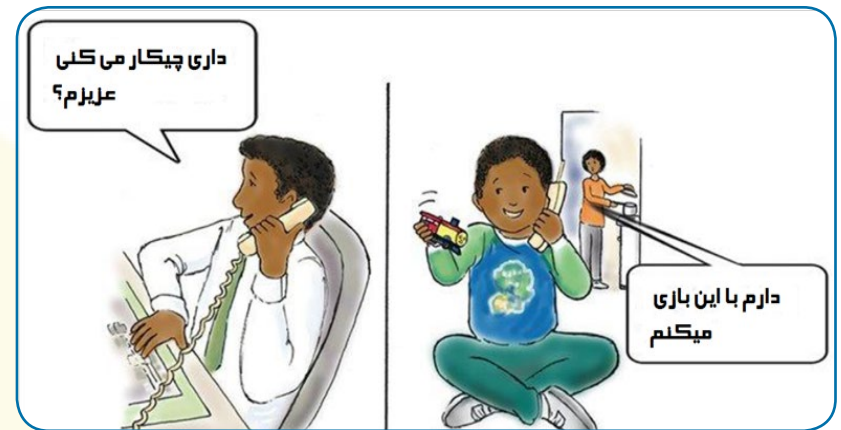

نویسنده: لورا لاوی

ترجمه: نیلوفر مرادی

ویراستار: مهدی قنادزاده

اگر تا به حال با یک کودک تلفنی صحبت کرده باشید، ممکن است با موقعیت زیر مواجه شده باشید :

- * دانستن این که آنها با دیگران متفاوت هستند و علایق و بیزاری های متفاوتی دارند
- * دانستن این نکته که افراد مطابق با چیزهایی که می خواهند، رفتار می کنند (مطابق تمایلاتشان)
- * دانستن دلایل و پیامدهای هیجانات (اگر من اسباب بازی را پرت کنم، مامان عصبانی خواهد شد.)
- * وقتی بازی می کنند وانمود کنند که فرد دیگری هستند. (مثلا وانمود کنند که یک دکتر و یا فروشنده هستند).
- * نظریه ذهن در بین سنین ۴ و ۵ سالگی پدیدار می شود. یعنی درست زمانیکه که کودکان شروع می کنند به فکر کردن در مورد احساسات و تفکرات دیگران.
- * رشد مهارت های نظریه ذهن در کودکان در قالب مراحل ذیل صورت می گیرد:

۱- درک خواسته ها :

افراد مختلف خواسته های متفاوتی دارند و برای رسیدن به چیزی که می خواهند به طرق مختلفی عمل می کنند.

۲- درک تفکر :

افراد مختلف عقاید متفاوتی (و ذاتاً صحیحی) در مورد موضوعات مشترک دارند. رفتار افراد بر اساس چیز است که آنها فکر می کنند قرار است اتفاق بیافتد.

۳- درک این که دیدن به شناخت منجر می شود :

اگر چیزی را نمی بینیم لزوماً در موردش هم نمی دانیم (شبیه مثال بالا که در مورد صحبت تلفنی با پدر بود). اگر فردی نمی تواند شی ای را ببیند برای فهم بهتر آن باید به او اطلاعات بیشتری در مورد آن شی بدهیم.

۴- درک باورهای غلط :

گاهی اوقات افراد چیزهایی را باور دارند که درست نیست و آنها بر اساس این باورهای نادرست رفتار می کنند نه آن چیزی که واقعیت دارد.

۵- درک احساسات پنهان :

افراد می توانند حسی متفاوت از آنچه نشان می دهند داشته باشند.

رشد نظریه ذهن در کودکان بعد از ۵ سالگی نیز ادامه پیدا می کند. در سالهای بعدی کودکان یاد می گیرند که پیش بینی کنند چگونه فرد در مور تفکرات و احساسات دیگران می اندیشد و احساس می کند. آنها همچنین بر اساس تکیه بر نظریه ذهن شروع به درک زبان های پیچیده می کنند از قبیل : دروغ ، طعنه و زبان کنایه.

این کودک هنوز نمی تواند متوجه شود که باید در مورد این که چه کاری دارد انجام می دهد به پدرش اطلاعات بیشتری دهد، چون پدرش نمی تواند چیزی را که او دارد با آن بازی می کند را ببیند. کودک فکر می کند پدرش اون چیز را می بیند و به آن فکر می کند...

* درک این که افراد احساسات و تفکرات متفاوتی از ما دارند در دوره ی کودکی شکل می گیرد که به آن « نظریه ذهن » می گویند. به عبارت دیگر می توان به آن مهارت کودک در درک دیدگاههای دیگران گفت. این مهارت یک شبه پدیدار نمی شود و در قالب مراحل قابل پیش بینی رشد می نماید.

– نظریه ذهن چگونه در کودکان معمولی رشد می کند ؟

در دوره نوزادی و اوایل دوران کودکی کودکان مهارت های اولیه ای را که برای رشد نظریه ذهن به آن نیاز خواهند دارند را یاد می گیرند.
این مهارت ها عبارتند از :
* توجه کردن به دیگران و کپی کردن (رفتار) آنها
* تشخیص هیجانات دیگران و استفاده از کلماتی برای نشان دادن آن هیجانات (مانند: خوشی، غم، عصبانیت)

بعضی از کارشناسان بر سر این که نظریه ذهن در طول زندگی یک فرد به رشدش ادامه می دهد بحث دارند و می گویند هرکسی در طول زندگی شانس بیشتری برای تجربه افراد و رفتارهایشان را خواهد داشت.

– نظریه ذهن در شما چگونه است ؟

تصور کنید یک جعبه از شکلات مورد علاقه تان را در دست دارید وقتی در جعبه را باز می کنید می بینید که جعبه به جای شکلات با مداد پر شده است. اگر دوستان به طور ناگهانی وارد اتاق شود و جعبه در بسته با عکس شکلات روی آن را ببینند، در مورد محتوای آن چه فکری خواهد کرد ؟ اگر پاسخ شما، شکلات باشد پس شما به درک باورهای غلط رسیده اید. درک باورهای غلط به این معنی است که افراد می توانند چیزی را باور داشته باشند که درست نیست زیرا آنها دانش متفاوتی از ما در مورد آن چیز دارند. وقتی این سوال از ۳ ساله ها پرسیده می شود آنها پاسخ می دهند (که در جعبه) مداد (قرار دارد) زیرا آنها به این مرحله از درک رشد نظریه ذهن نرسیده اند.

– مشکلات در نظریه ذهن :

- وقتی کودکان در رشد نظریه ذهن مشکلاتی دارند برایشان مشکل است که :
- * درک کنند چرا افراد کاری را انجام می دهند یا چیزهایی که انجام داده اند را تعریف کنند.
- * مکالمه داشته باشند.
- * داستان بگویند.
- * دیدگاه های شخصیت های کتاب داستان را درک کنند.
- * دوست یابی کنند.
- * در بازی وانمودی شرکت کنند.

گروه های مشخصی از کودکان که در رشد نظریه ذهن مشکل دارند عبارتند از :

- * کودکان با اختلال طیف اوتیسم
- * کودکان با مشکلات ارتباطی - اجتماعی
- * کودکان با اختلال کمبود توجه و تمرکز/بیش فعالی
- * کودکان ناشنوای مدرسه رو که از زبان اشاره استفاده می کنند و والدینی شنوا دارند که آنها برای صحبت کردن از زبان اشاره استفاده نمی کنند (این کودکان تا زمان رفتن به مدرسه با زبان اشاره آشنا نیستند و این دیر کرد بر رشد نظریه ذهن در آنها تأثیر می گذارد).
- این گروه ها اغلب برای رشد نظریه ذهن، نیاز به کمک های درمانی دارند.

مهارت های نظریه ذهن در کودکان دارای اوتیسم با ترتیب متفاوتی از کودکان معمولی رشد می کند. به عنوان مثال درک احساسات پنهان ممکن است قبل از فهم باورهای غلط پدیدار می شود.

– کمک کردن به کودکان کوچک برای هماهنگ شدن

در واقع مطالعات نشان داده اند که مادران در حین حرف زدن از کلماتی که به تفکر و احساسات اشاره می کند استفاده می کنند و این شیوه به رشد نظریه ذهن کمک می کند.

شیوه ای که والدین برای صحبت کردن یا بازی کردن با کودکان انتخاب می کنند می تواند به افزایش درک کودکان از تفکرات و احساسات دیگران کمک کند. در واقع مطالعات نشان داده اند که وقتی مادران در حین حرف زدن از کلماتی که به تفکر و احساسات اشاره می کند استفاده می کنند ، این شیوه به رشد نظریه ذهن کمک می کند. در اینجا برخی موارد ساده ای که برای تقویت نظریه ذهن در کودکان می توانید در خانه با فرزندتان انجام دهید آورده شده است:

* نشانه های راهنمای کودکان را دنبال کنید :

در ابتدا درک کنید که کودکان نیاز دارند مورد توجه دیگران قرار بگیرند. اگر شما در مورد وسایل و بازی هایی صحبت کنید که کودکان علاقه ای به آن ندارد، این اتفاق نخواهد افتاد. به مشاهده علایق کودکان بپردازید و سپس خود را از نظر بدنی با او هم تراز کنید بطوریکه چهره به چهره او قرار بگیرید. از نظر دادن در مورد این که اون باید چکار کند و چطور بازی کند دست بکشید و با تقلید کردن عملکردهایش به بازی او بپیوندید و ایده های جدید را به بازی او اضافه کنید. زمانیکه به چیزهایی که او توجه دارد به طور یکسانی توجه کنید، این فرصت را خواهید داشت که از کلام هماهنگ کننده استفاده کنید.

* استفاده از کلام هماهنگ کننده :

این به معنی گنجاندن دیدگاههای خود و کودکان در قالب کلمات است. تصور کنید کودکان چه می خواهد، چه فکر می کند و چه احساسی دارد و در مورد آن خواسته ها ، تفکرات و احساسات صحبت کنید. مثلاً «آها، تو شیرینی می خوای؟» «نگران نباش تو فکر کردی من می خوام برم، اما من اینجا می مونم» یا «من عصبانیم به این خاطر که تو اسباب بازی رو پرت کردی». شما همچنین می توانید توضیح بدهید چرا افراد برخی کارها را انجام می دهند. برای مثال : «سارا خوشحاله. او باید خیلی پدر و مادرش رو دوست داشته باشد.»

* با کودکان نقش بازی کنید و با هم بازی وانمودی انجام دهید :

نقش بازی کردن به رشد نظریه ذهن کمک می کند، زیرا نقش بازی کردن کودکان را تشویق می کند فکر کنند و دیدگاههای دیگران را بازی کنند. وقتی کودکان در ابتدا یاد می گیرند که نقش بازی کنند آنها افرادی را وانمود می کنند که در زندگی روزمره تجربه کرده اند. مثلا وانمود می کنند مادر یا دکتر هستند یا راننده اتوبوس و معلم. وقتی با هم بازی می کنید در نقششان بمانید. برای مثال اگر شما وانمود کنید که دکتر هستید و کودکان بیمار، کارهایی را انجام دهید که یک دکتر انجام میدهد و حرفهایی را بزنید که یک دکتر میزند و از یک والد واقعی بودن برای مدتی اجتناب کنید.

* از کتابهایی استفاده کنید تا در مورد تفکرات و احساسات شخصیتها ی کتاب صحبت کنید:

صحبت کردن در مورد احساسات، تفکرات، نظرات و شخصیت ها، واکنش ها و عقاید آنها و این که آن شخصیت در مرحله بعدی داستان چکار انجام خواهد داد، به تقویت اولیه نظریه ذهن کمک می کند. اما تحقیقات نشان می دهند که خیلی اهمیت دارد که این نظرات را با تجربیات کودک ارتباط دهید. برای مثال اگر شما در مورد شخصیتی صحبت می کنید که به علت گم کردن اسباب بازی مورد علاقه اش ناراحت است، شما باید ربطش دهید به زمانی که کودکان به خاطر گم کردن اسباب بازی که برایش اهمیت ویژه ای داشته ناراحت است.

* هر وقت که با کودکان ارتباط برقرار می کنید و با او صحبت می کنید شما این شانس را دارید که آنچه را که شما در موردش فکر می کنید یا آن را احساس می کنید در قالب کلمات بیان کنید:

هر وقت که با کودکان ارتباط برقرار می کنید و با او صحبت می کنید شما این شانس را دارید که آنچه را که شما در موردش فکر می کنید یا آنرا احساس می کنید در قالب کلمات بیان کنید. این نوع مکالمات فهم کودک از تفکرات و احساسات خود و این که چطور دیگران ممکن است تفکرات و احساسات متفاوتی از او داشته باشند و چطور همه ما بر اساس آن چیزی که فکر و حس می کنیم عمل می کنیم را عمیق تر می کند.

منابع :

- ۱- ساسمن، اف (۲۰۰۶). مهارت گفتگو، مهارت های افراد برای کودکان دارای کلام در اختلالات طیف اوتیسم: راهنمایی برای والدین. تورنتو، در: برنامه زبان ابتدایی.
- ۲- وستبی، سی و رایبسون، ال. (۲۰۰۴). دیدگاه های رشد برای هدایت نظریه ذهن. مباحثات در اختلالات زبانی، ۳۴(۴)، ص ۳۸۳-۳۶۲
- ۳- دویلر، جی، جی و دویلر، پی، آ. (۲۰۱۴). نقش زبان در نظریه ذهن.
- ۴- ولمن، اچ، ام و لیو، دی. (۲۰۰۴) مقیاس سازی تکالیف نظریه ذهن. رشد کودک: ۷۵ ص ۷۶۳-۷۵۹.
- ۵- پیرسون، سی، سی، ولمن، اچ، ام و اسلاتری، وی (۲۰۱۲) پیام پشت ذهن: مقیاس پیشرفته نظریه ذهن برای رشد انواع کودکان و آنهایی که دارای ناشنوایی، اوتیسم یا سندرم اسپرگر هستند. رشد کودک، ۸۳(۲) ص ۴۸۵-۴۶۵.
- ۶- میلر، اس، آ. (۲۰۱۲) نظریه ذهن: سالهای قبل از دبستان، نیویورک: روانشناسی
- ۷- پرز، جی. لیکمن، اس. آر و ویلمر، اچ. (۱۹۸۷) سه ساله ها با مشکلات باورهای غلط. مجله بریتانیایی روانشناسی رشد. ۵ ص ۱۳۷-۱۲۵
- ۸- کیمی، وای. (۲۰۱۴) مهارت ها و درک نظریه ذهن در اختلالات طیف اوتیسم. مباحثات در اختلالات زبان.
- ۹- اسلاتر، وی و پیرسون، سی و مکینتاش، ای. (۲۰۰۷)
- ۱۰- رافمن، تی. اسلید، ال و کر، ایی. (۲۰۰۳) روابط بین مادران و کودکان. روانشناسی رشد. ۷۳(۳) ص ۷۵۱-۷۳۴

مراکز ارائه دهنده خدمات ایتیم (وابسته به مؤسسه توانبخشی ولیعصر (عج))

مرکز توانبخشی به کودکان ایتیم « ندای عصر »

تهران - بزرگراه رسالت - خیابان بنی هاشم - میدان بنی هاشم ۱۲ متری حافظ شرقی
پلاک ۷ - کدپستی: ۱۶۶۵۶۹۹۸۱

تلفن: ۲۲۵۱۳۸۹۱ - ۲۲۵۲۵۱۶۷ - ۲۲۵۲۴۵۲۲ ایمیل: www.info@vrf.ir

مرکز جامع توانبخشی نوید عصر:

تهران: خیابان ولیعصر - بالاتر از چهارراه مولوی - نیش کوچه عرفانیان - پلاک ۴۳۴

تلفن: ۵۵۳۶۳۹۰۲-۵

مرکز جامع توانبخشی نگار عصر:

کاشان: خیابان شهید بهشتی - بن بست آزادی ۲۵ تلفن: ۵۵۴۶۵۵۱۱-۳۱

مرکز جامع توانبخشی امید عصر:

تهران: میدان ونک - بزرگراه حقانی - بعد از چهارراه جهان کودک - نیش خیابان علامه شهیدی -

پلاک ۲۱ تلفن: ۸۸۸۸۱۱۰۰

مرکز توانبخشی نگین عصر:

مشهد - چهار راه خیام - بلوار سجاد روبروی خیابان میلاد - پلاک ۷۰، تلفن: ۳۷۶۱۴۵۰۸-۵۱

مرکز جامع توانبخشی فروغ عصر:

شیراز: خیابان قصر دشت - روبروی دانشکده دندانپزشکی - پلاک ۲۲۴ - تلفن: ۳۶۲۹۰۰۹۸-۷۱